

Open brief aan Canvas n.a.v. Great Global Warming Swindle (DS, 27/8)

Dit opiniestuk, gepubliceerd in De Standaard van 27/8, schreef ik samen met Prof. Philippe Huybrechts, Prof. Jean-Pacal van Ypersele, Ir. Serge de Gheldere en de journalisten Alma De Walsche en John Vandaele. De aanleiding was de aangekondigde vertoning van de misleidende film The Great Global Warming Swindle op Canvas diezelfde dag. Vreemd genoeg werd de film die avond niet vertoond. Hij moest plaatsmaken voor de politieke actualiteit.

DS, 27/8 - Waarom vindt Canvas het nodig de klimaatsceptische documentaire 'The Great Global Warming Swindle' uit te zenden, een reportage die zondigt tegen de basisprincipes van correcte journalistiek, vragen vier wetenschappers en twee journalisten zich af.

Maandag zendt Canvas, in navolging van tal van andere zenders, het eerste deel van de klimaatsceptische documentaire The Great Global Warming Swindle van Martin Durkin uit. In het licht van de talrijke wetenschappelijke gebreken en het gebrek aan elementaire journalistieke kwaliteiten van deze film is dat betreurenswaardig. Wij vragen ons dan ook af: op basis van welke redenering beslist Canvas om deze documentaire los te laten op het grote publiek?

Het hoofdargument van die film is gebaseerd op een alternatieve verklaringshypothese voor de moderne globale opwarming. Aanhangers van die zogenaamde Svensmark-hypothese zoals kroongetuige Richard Lindzen stellen de natuurlijke cyclus van de zonneactiviteit verantwoordelijk voor de huidige opwarming. Het betreft enerzijds de intensiteit van de zonnebestraling zelf en anderzijds de hoeveelheid kosmische stralen die indirect een invloed hebben op het klimaat via de vorming van wolken. Dat wijzigende zonneactiviteit een grote rol zou spelen in de opwarming van de aarde wordt in kringen van Nature en Science al lang in vraag getrokken. Ook in het jongste VN-klimaatrapport werd deze hypothese uitvoerig onderzocht. Hoewel het opwarmende effect van wijzigende zonneactiviteit expliciet erkend werd door het VN-klimaatpanel, kwam het tot de conclusie dat dit (netto) temperatuurverhogende zonne-effect slechts miniem is in vergelijking met de opwarmende invloed van de menselijke uitstoot van broeikasgassen. Inmiddels is een nieuwe studie verschenen in het vakblad Proceedings of The Royal Society A die aantoonde dat de zon op geen enkele manier verantwoordelijk kan zijn voor de (versnellende) opwarming sinds 1985-1987. De reden is simpel. Sinds 1985-1987 is de zonneactiviteit net in de klimaatafkoelende richting geïnvloed. Als de zonneactiviteit dan al een markante invloed zou hebben gehad, dan zou die met andere woorden een afkoeling moeten hebben veroorzaakt sinds 1987. In de praktijk zag men evenwel een verdere temperatuurstijging van 0,3°C, die grotendeels verklaard kan worden door de versnelde toename van (door de mens uitgestoten) broeikasgassen in de atmosfeer. In The Great Global Warming Swindle projecteert men een figuur waarbij men een verband tracht aan te tonen tussen zonneactiviteit en temperatuur. Vreemd genoeg loopt de figuur maar tot 1980. Van manipulatie gesproken. De basisstelling van The Great Global Warming Swindle deugt niet.

De manier waarop kritiekloos wordt omgegaan met de Svensmark-hypothese is typerend voor de rest van de film. De reacties op de vele gebreken bleven niet lang uit. Ofcom, de verantwoordelijke uitzender van de Channel 4-documentaire, ontving 246 klachten over de film. Professor Carl Wunsch, een van de personen die figureerde in de film, stelde dat zijn opvattingen totaal uit de context waren gerukt en verkeerd werden voorgesteld. Hij opperde dat de film niet minder dan pure propaganda was, volledig in de lijn met die van de Tweede Wereldoorlog. In een open brief aan Martin Durkin stelden 37 klimaatexperts dat de film de werkelijkheid verdraait, misleidend is en bijgevolg uit de handel zou moeten worden genomen.

De kritiek is begrijpelijk want deze reportage zondigt tegen een van de meest fundamentele journalistieke principes: woord en wederwoord. Tegenstanders van het VN-klimaatpanel noemen het panel een politiek orgaan en vegen de hypothese van het panel van tafel als grote leugens. Dat is niet niks: het kompas waarop de wereld momenteel vaart

inzake klimaatbeleid, wordt hier dus een leugen genoemd. Toch vinden de reportagemakers het helemaal niet nodig om de tegenpartij te laten reageren. Dat is geen ernstige journalistiek meer. Zeker, als je woord en wederwoord toelaat, krijg je een veel complexer beeld, en wordt je product in een zekere zin 'minder sexy' zoals dat in modern mediajargon heet. Maar dit probleem is ernstig genoeg om ernstige journalistiek te vereisen. Zo stelt het programma ook dat 'de milieubeweging' tegen de ontwikkeling van ontwikkelingslanden is, en wil dat die enkel wind- en zonne-energie gebruiken. Opnieuw krijgt 'de milieubeweging' geen kans om te reageren. China opent momenteel elke week een kolencentrale; het ontwikkelt zich net als vele andere ontwikkelingslanden aan een razend tempo. Toch kunnen we ons niet herinneren dat 'de milieubeweging' daar moord en brand over schreeuwt. De consensus is veeleer dat de rijke landen eerst inspanningen moeten doen en dat ontwikkelingslanden zich eerst moeten kunnen ontwikkelen. Dat is zelfs zo vastgelegd in het VN-klimaatverdrag. Over dat alles geen woord in de reportage.

Dit brengt ons bij de beginvraag van deze open brief: waarom acht Canvas het noodzakelijk om deze misleidende documentaire te vertonen? Is het een kwestie van vrije meningsuiting? Het is inderdaad opvallend hoe vandaag haast iedereen zijn eigen 'mening' meent te moeten ventileren over de oorzaken van de klimaatwijzigingen, alsof het gaat over de esthetiek van een kunstwerk. Hoewel het principe van vrije meningsuiting een fundament van onze samenleving is en absoluut moet blijven, is het recht op een 'eigen' mening over de (fysica van de) opwarming van de aarde compleet irrelevant. Het gaat hier over wetenschappelijke feiten. Wanneer klimaatscepsis verhindert dat er een stringent klimaatbeleid wordt gevoerd, dan heeft dit vandaag en in de toekomst verregaande gevolgen voor miljoenen tot zelfs miljarden mensen. Dat is het verschil met het onschuldige karakter van de afwijkende 'mening' van lieden die anno 2007 nog zouden geloven dat onze planeet plat is. Media die zeer eenzijdige en dus onjuiste informatie over de oorzaken van de opwarming en de risico's van klimaatverandering verspreiden, laden bijgevolg een grote verantwoordelijkheid op zich. Media die over dit complexe en ernstige onderwerp reportages uitzenden die zelfs de meest elementaire journalistieke principes niet naleven, zijn niet goed bezig. Dit onderwerp is te belangrijk om de amusementswaarde te laten primeren op de journalistieke kwaliteit. Door het uitzenden van Durkins documentaire voedt Canvas eens te meer de klimaatscepsis. De gevolgen laten zich raden. Een recente Ipsos-opiniepeiling heeft aangetoond dat in dit land 60% op de drie mensen nog altijd niet overtuigd is dat de mens de hoofdverantwoordelijke is voor de hedendaagse klimaatopwarming. We zijn nochtans aanbeland op een punt in de geschiedenis waar gebrek aan actie om de broeikasgasuitstoot ernstig terug te dringen zware gevolgen kan hebben.

Peter Tom Jones (KU Leuven), Philippe Huybrechts (VUB), Jean-Pascal van Ypersele (UCL), Serge de Gheldere (klimaatambassadeur), Alma De Walsche en John Vandaele (journalisten MO*)